

Kestävä terveydenhuolto

Professori Kristiina Patja
Helsingin yliopisto
Clinicum
Kristiina.patja@helsinki.fi

”Ilmaston muutos on suurin terveysuhka tällä hetkellä” (WHO 2018)

Ilmastonmuutoksella tarkoitetaan maapallon lämpötilan kasvua ja muutosta sääolosuhteissa, etenkin sateisuudessa ja sään ääri-ilmiöiden lisääntymisessä.

Ilmastonmuutos on nopeasti toimintaa vaativa ongelma, jolla on suuri vaikutus yhteiskunnan eri alueisiin

Ilmaston lämpenemistä ei voi enää pysäyttää, mutta sitä voi rajoittaa (mitigaatio) ja seuraamuksiin sopeutumista suunnitella

Ilmastonmuutoksen suoria terveystaikutuksia

Lämpeneminen
(keskilämpötila)

kuumuus: lisätaakka (sairaille); ruumiillisen työn tekeminen, sairaudet ja kuolemat; ravitsemus

yhteisvaikutukset ilman saasteiden kanssa: hengitysterveys, sydän ja verisuonitaudit ym.

mikrobit ja niitä levittävät eläimet, tarttuvat taudit, esim. vektorilevitteiset taudit.

kulkuväylien pinnat talvisin, onnettomuudet

Äärimmäiset sääilmiöt
lisääntyvät

kuumuuspiikit, kaupunkien lämpösaarekkeet: lisätaakka (sairaille)

myrskyt, rankkasateet: vammat, sairaudet

tulvat: vesi saastuu, puhtaan veden puute; infektiot, vammat

rakennusten kosteusvauriot: hengityselintaudit, ml. astma ja allergiat

kuivuus: ruoan ja veden puute, ravitsemusongelmat, infektiot, lapsuuden terveys

kuivuus: maastopalot; vammat, sairaudet

Mielenterveysvaikutukset:

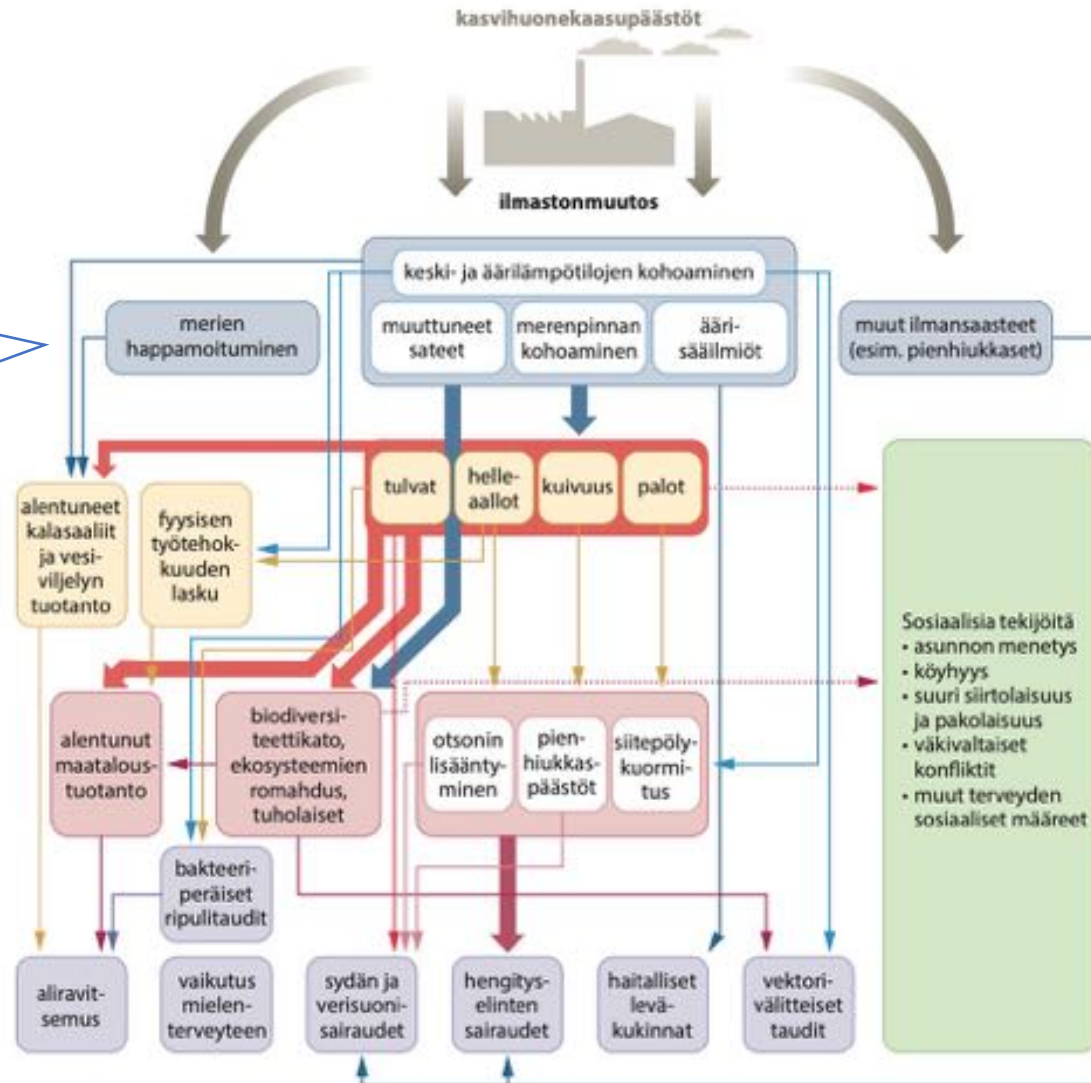
epävarmuus, huoli, toivottomuus: mielenterveyshäiriöt (esim. ilmastoahdistus)

valo- ja sateisuusolosuhteet: mielenterveyshäiriöt (esim. "kaamosmasennus")

Kestävyyuskriisi on terveyskriisi

Kestävä terveydenhuolto

- 1) toimii turvallisesti, vaikuttavasti, kustannustehokkaasti ja tuottaa terveyshyötyä väestölle.
- 2) käyttää yhteiskunnan resursseista vain sen osuuden, jolla se tuottaa terveyshyötyä
- 3) tuottaa mahdollisimman vähän päästöjä, myös suhteutettuna terveyshyötyyn

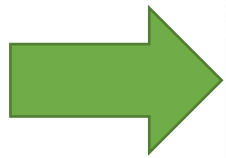

Hemminki E.
Ilmastonmuutoksen vaikutukset terveydenhuoltoon. Kirjasta Patja, Absetz, Rautava toim. Terveyden edistäminen, Kustannus Oy Duodecim 2022

Käsitteistö ei ole vakiintunutta

Taulukko 1. Ekologisesti orientoituneet näkökulmat terveyteen. Tiivistetty kuvaus terveyden ja ekologisuuden ulottuvuuksiin liittyvien käsitteiden taustoista, pääpainoalueista ja keskiytymisestä. Mukaillen [63].

Käsite / näkökulma	Luontosuhde	Arvot ja fokus	Tieteellinen tausta	Näkökulman esittäjä kriittikki
One Health	Bio- / antroposentrinen	Ihmis- ja eläinkunnan suhde ympäristöön Mikrobioottin terveys, eläinperäiset sairaudet, tartuntataudit, lääkeresistenssi	Lääketiede, (eläinlääketiede), (monitieteellinen)	Ihmis- ja eläinkunnan ja elösten terveyden riippuvuuden läimilyönti
EcoHealth	Ekosentrinen	Terveys holistinen kokonaisuus: ihmisen ja ympäristön keskinäisriippuvuus Biodiversiteetti ja ekosysteemien terveys, kestävyys, ihmisen terveyden suhde luonnonvarojen hallintaan Ekosysteemien terveyden edistäminen	Monitieteinen: ekosysteemin hallinta ja suojele (ekologia), ihmis- ja eläinlääketiede, kansanterveystiede, humanistiset ja yhteiskuntatieteet	Ihmiskeskeinen yhteiskuntarakente Moderni kansanterveysajattelu; Terveys ei ole ekosysteemeistä irrallinen, vaan holistinen kokonaisuus
Planetary Health	Antroposentrinen	Ihmissen ja väestön terveys riippuvat ympäristöstä ja ekosysteemeistä Ympäristön tilan parantaminen ihmisen terveyden takaamiseksi Luonnonvarojen kestävä käyttö	Lääketiede, terveystieteet, kansanterveystiede	Vallitseva yhteiskuntarakente: sosiaali-, talous- ja ympäristöpolitiikan riittämissä
Ecological public health	Ekos- / antroposentrinen	Terveys koostuu luonnon- ja sosiaalisen ympäristön rinnakkaisuudesta; Ekosysteemien terveyden turvaaminen ja edistäminen Modernin kansanterveysajattelun muutos ja sen poliittinen riippumattomuus	Ekologia, filosofia, kansanterveystiede	Vallitsevat kansanterveysnäkökulmat sivuuttavat ihmisen ja ympäristön keskinäisriippuvuuden; Perinteinen kansanterveys riippuvainen taloudellisista ja poliittisista muutoksista
Ekososiaalinen terveysparadigma	Holistinen	Terveys holistinen kokonaisuus: ihmisten välinen ja ihmisen ja ympäristön välinen keskinäisriippuvuus (yhteiskunnallisten rakenteiden vaikutus kokonais-tyvymönnin) Ekosysteemien terveyden edistäminen	Yhteiskuntatieteet, humanistiset tieteet, ympäristötieteet	Vallitseva yhteiskuntarakente: kulutus ja talouskasvu kestävästä, ihmisen toiminta ja egoisuus, ihmisten välinen ja ihmisen ja luonnon välinen vuorovaikutuksen ja keskinäisriippuvuuden läimilyönti

Planetaarinen terveys:
pyrkii tasapainottamaan
paremmin ihmisten tarpeet ja
maapallon suojelun tulevien
sukupolvien terveyden ja
hyvinvoinnin ylläpitämiseksi
(Huom! ihmiskeskeinen näkökulma,
luonnon välinearvo)

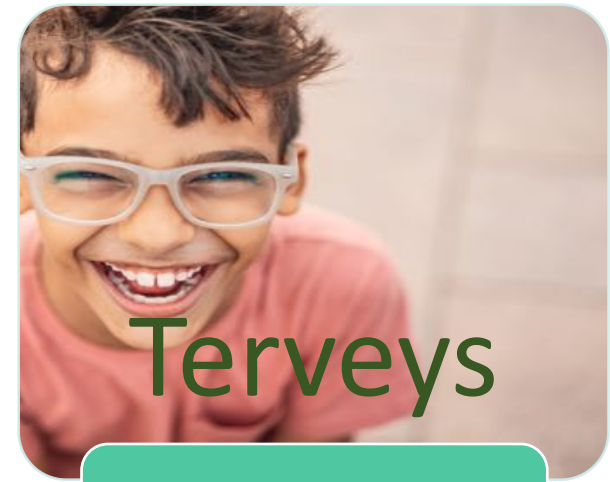
Kestävyys

Ekonominen

Kulttuurinen

Sosiaalinen

Ekologinen

Terveys

Fyysinen

Psyykkinen

Sosiaalinen

Henkinen

Pirullinen ongelma, wicked problem

What? So what? Now what?

- Ei selkeää lopputilaa
- Ei lopullista selitystä
- Missä istut, siellä seisot
- **Ongelman määritelmäsi määrittelee suosikkiratkaisusi**
- Monta tapaa mitata, ei yhtä "oikeaa"
- **Arvopohjainen, sisältää sisäisiä ristiriitoja**
- Eettisesti usein herkkä
- Ei koskaan samaa kahdesti
- Ei yksittäistä tai määriteltyä perimmäistä syytä
- Massiivisesti sotkeutunut
- **Konteksti ratkaisee**
- Avoin, johdettavissa, heikosti manageroitava, epälineaarinen, systeeminen
- **Kompleksinen systeemi yleensä tuottaa pirullisia ongelmia**

Järjestelmänlaajuiset muutokset terveydenhuollon kestävyydessä ja sen ekologisessa jälleenrakentamisessa joudutaan tekemään SUMUSSA

- Mitkä ovat keskeiset käytännöt, jotka tukevat sekä ympäristön kestävyyttä että ihmisten terveyttä?
- Millaiseen terveydenhuoltoon meillä on varaa, jos yhteiskunnan on oltava kestävä?
- Mitä terveydenhuollon henkilöstön valmiuksia ja osaamista muutokseen tarvitaan?
- Kuinka rakentaa kattava kestävä kehityksen etenemispolku monimutkaiselle järjestelmälle, kuten terveydenhuolto?
- Kuinka edistää samalla järjestelmän kestävyyttä ja joustavuutta?

Terveydenhuollon kestävyys kysymyksiä

1. Ekologinen kestävyys: Päästönäkökulma

- Mikä on terveydenhuollon hiilijalanjälki? Miten se suhtautuu muun yhteiskunnan toimintaan suhteessa terveyden tuottamiseen?
- Miten se voi vaikuttaa omiin päästöihinsä? Miten terveydenhuolto vaikuttaa Suomen hiilijalanjälkeen?
- Terveydenhuollon mahdollisuudet luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa?

2. Kulttuurinen kestävyys: Yhteiskunnan ihmiskäsitys ja luontokäsitys

- Luonnon itseisarvo ja luonnon välinearvo – ristiriita vai mahdollisuus?
- Yhteiskunnan ihmiskäsitys ja terveyskäsitys

3. Sosiaalinen kestävyys: Yhteiskunnan toiminnan kestävyys

- Miten terveydenhuolto voi lisätä yhteiskunnan kriisikestävyyttä? Mikä sen rooli on sosiaalisen kestävyysvarautumisessa? Millainen on sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä terveydenhuolto?
- Terveydenhuollon mahdollisuudet sosiaalisen kestävyysvahvistajana?

4. Ekonominen kestävyys: Terveysyöty yhteiskunnan voimavarana

- Minkä osuuden terveyden huolto voi viedä yhteisistä resursseista? Miten paljon ja miten sen toiminnassa varaudutaan kriiseihin? Miten ohjata kestävyyskehittämistä? Miten ilmastonmuutokseen on varauduttava?

3. Sosiaalinen kestävyys: Yhteiskunnan toiminnan kestävyys

3. Sosiaalinen kestävyys: Yhteiskunnan toiminnan kestävyys

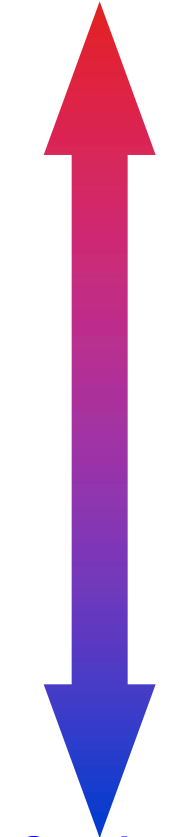
Sosiaalisen kestävyuden tarkoituksena on taata, että kaikilla ihmisillä on mahdollisuus perustarpeisiin, kuten ruokaan, koulutukseen ja sananvapauteen.

Kysymyksiä:

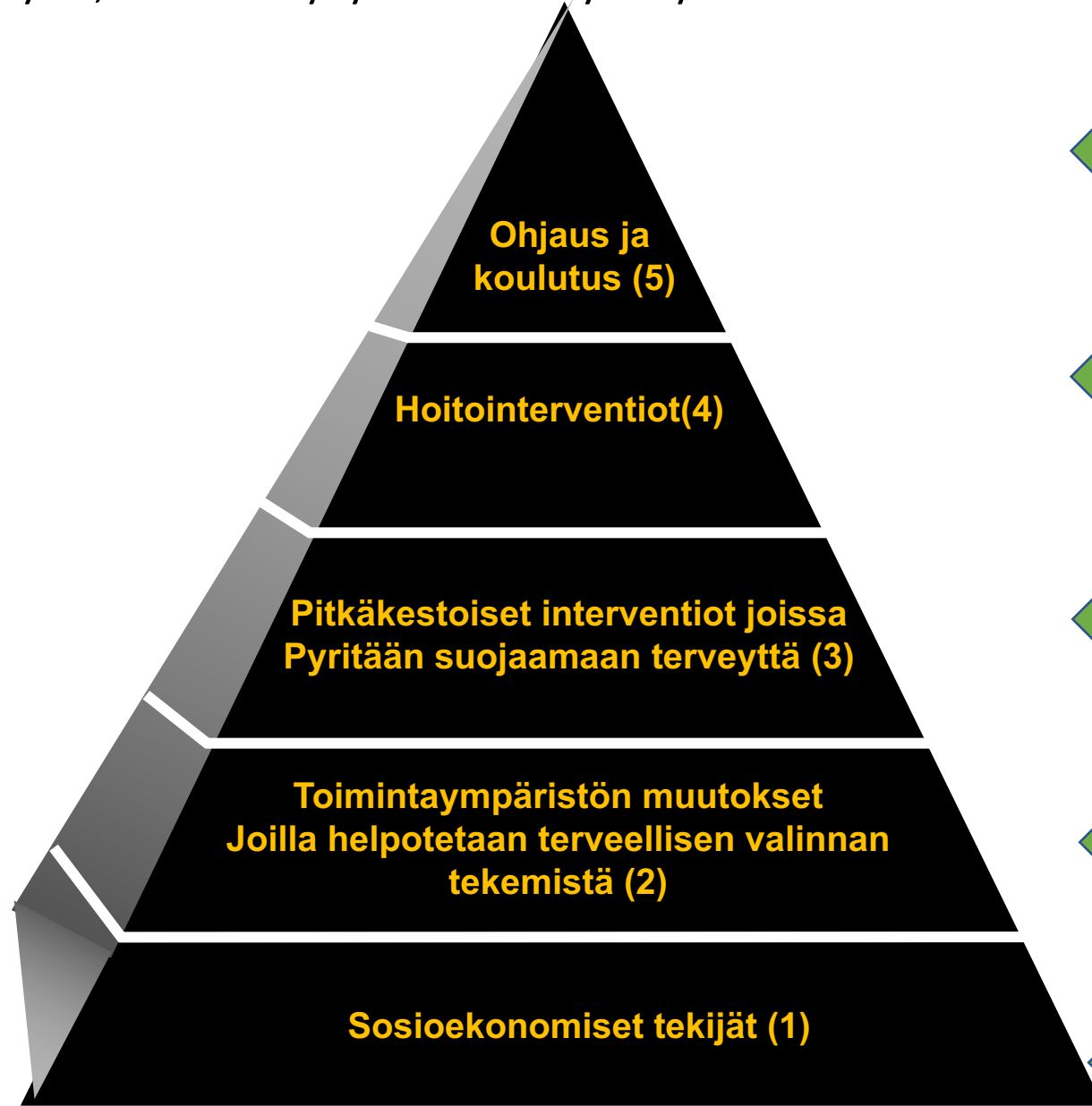
- **Miten paljon terveydenhuolto voi käyttää yhteisiä varoja, jos pyritään sosiaaliseen kestävyYTEEN??**
- Terveydenhuoltoon investoitu resurssi tuottaa terveyshyötyä, mutta se voi tuottaa hyvinvointitappiota eri aikajänteellä? Kokonaisuuden arviointi
- Terveydenhuollon mahdollisuudet sosiaalisen kestävyuden vahvistajana?
- Miten terveydenhuolto voi lisätä yhteiskunnan kriisikestävyyttä?
- Mikä sen rooli on sosiaalisen kestävyuden varautumisessa? Millainen olisi uusi sosiaalisesti kestävä terveydenhuoltojärjestelmä?

Laajat ja pitkäkestoiset tavoitteet: Väestöterveyden näkökulma, missä tuotetaan terveyttä, toimintakykyä eniten käytettyä resurssia kohden?

Pienin vaikutus

Suurin vaikutus

Toimenpide esimerkit

Kondomit,neuvonta, liikuntaohjaus

Verenpaine- ja kolesterolilääkkeet

Rokotus, lyhyt interventio tupakasta, kolonoskopia

Fluoraus, transrasvaton ruoka, tupakkaverot

Sosiaalinen tuki, koulutuserojen loivennus, asuntopolitiikka

YK:n kestävän kehityksen tavoitteita terveyden edistämisen tavoitteiksi ja toimiksi sanotettuna (kirjasta Terveyden Edistäminen. Patja, Absetz, Rautava toim. Duodecim 2022)

- 1. Terveyden eriarvoisuus on merkittävä terveyden ja hyvinvoinnin riskitekijä, johon voidaan vaikuttaa **koulutuksella ja kannusteilla**.
- 2. Turvallinen ja terveellinen ruoka on terveyden perusta. Monipuolinen ravitsemus edistää terveyttä ja ehkäisee sairauksia. Monipuolisen ravitsemuksen **tasa-arvoinen saatavuus** on terveystekijä.
- 5. **Sukupuolten välinen tasa-arvo** edistää yksilöiden, perheiden ja koko yhteiskunnan hyvinvointia.
- 7. **Elinympäristön** terveellisyys ja turvallisuus on osa terveyden edistämistä. **Puhtaan energian tasa-arvoinen saatavuus** edistää myös tasa-arvoa laajemmin
- 8. Terveyden tasa-arvo tarkoittaa vältettävissä olevien ja **epäoikeudenmukaisten erojen** puuttumista eri väestöryhmien väliltä. Toimeentulo on yksi terveyden edellytys.
- 9. Työhön liittyy myös **osallisuuden ja merkityksen kokemus**, minkä kautta ne linkittyvät myös kestäväyyteen ja luontoon
- 16. Terveyden edistämiseksi voidaan lisätä ja **ylläpitää yhteiskuntarauhaa** ja lisätä kansalaisten osallisuutta.

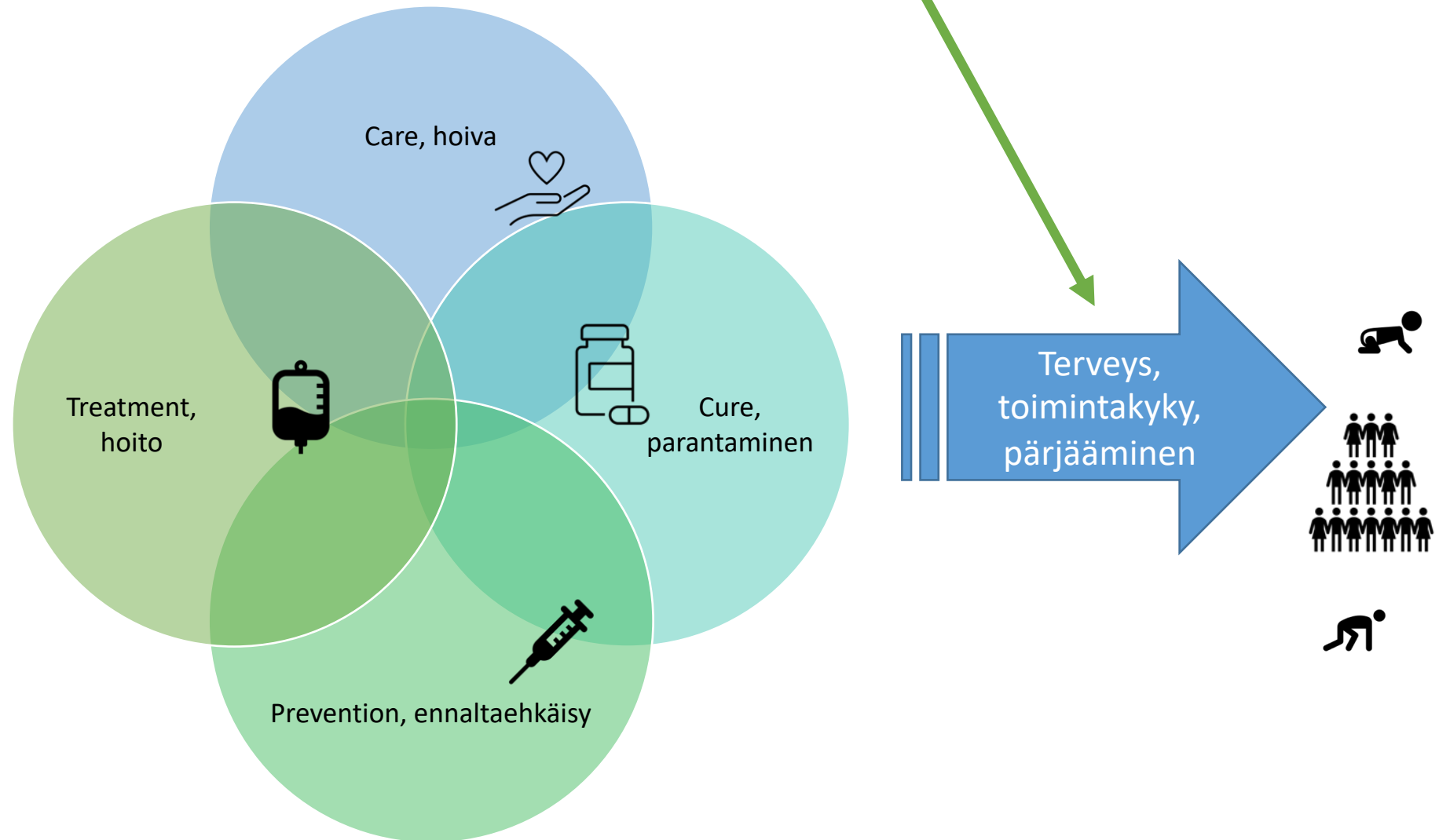
Kuva 54.1. YK:n kestävän kehityksen ulottuvuudet. Lähde: Suomen YK-liitto.

4. Ekonominen kestävyys: Terveysyhyöty yhteiskunnan voimavarana

Taloudellinen kestävyys on uusiutumattomien luonnonvarojen kohtuullista käyttöä ja jätteen synnyn minimointia.

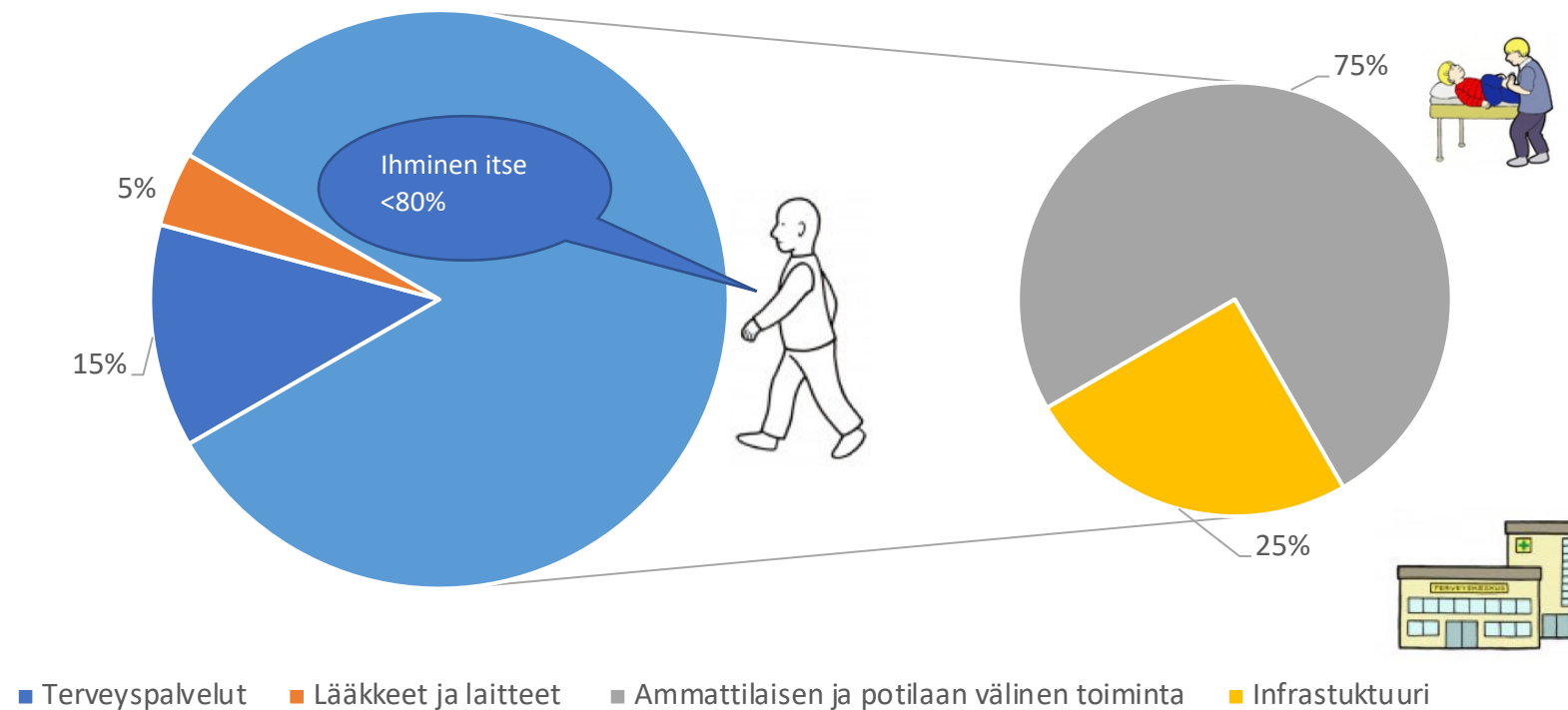
- Missä terveys tuotetaan? Minkä osuuden terveyden huolto voi viedä yhteisistä resursseista?
- **Terveydenhuollon tulos (terveysyhyöty, työkyky ja pärjääminen) tuottaminen kustannustehokkaasti ja turvallisesti.**
- Miten paljon terveyspalvelu osallistuu terveystuloksen tuottamiseen ja missä olosuhteissa?
- Miten paljon ja miten sen toiminnassa varaudutaan kriiseihin? Miten ohjata kestävyiden kehittymistä? Miten ilmastonmuutokseen on varauduttava?

Mitä terveydenhuolto tuottaa (outcomes)?

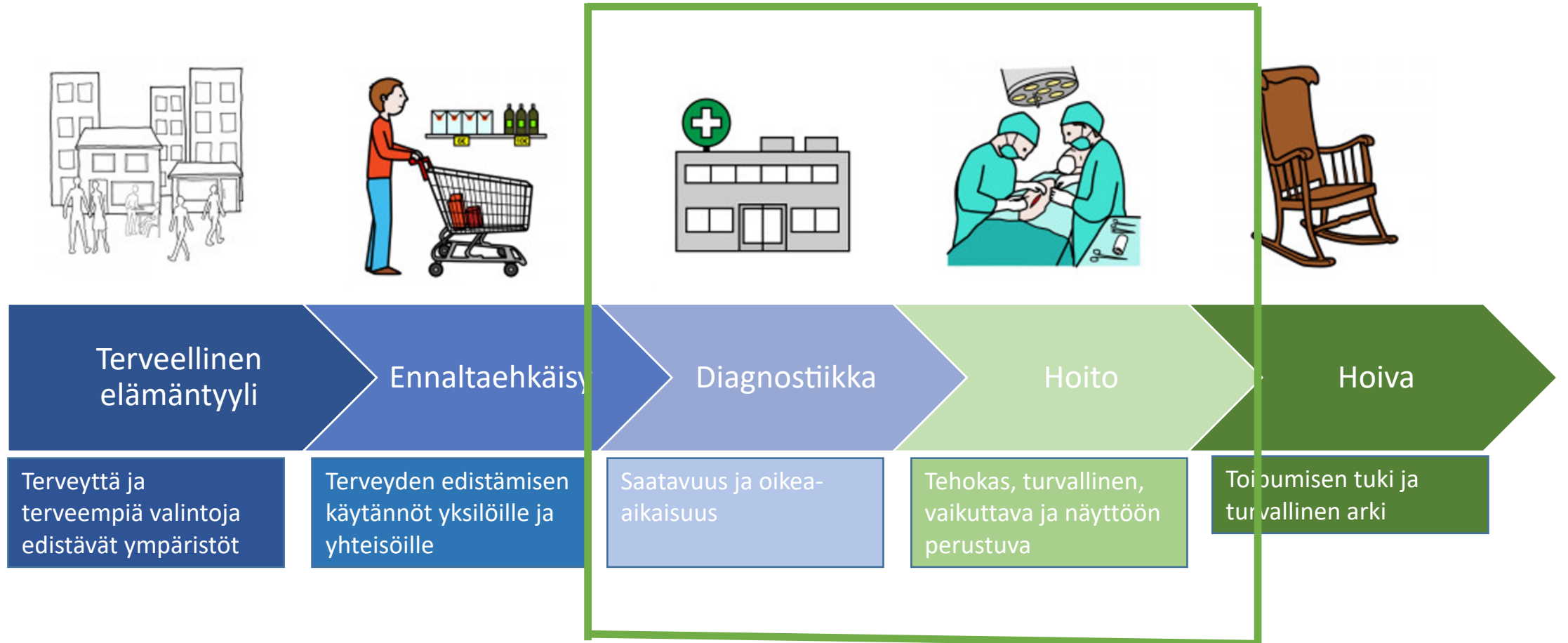

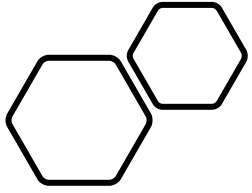
Miten terveydenhuollon tuotos muodostuu? (=kansalaisen terveys, toimintakyky, pärjääminen ja väestöterveys)

Miten kansalaisen terveys ja toimintakykyä tuotetaan (terveydenhuollossa)

Terveydenhuolto osana terveyden ja kestävyiden edistämistä

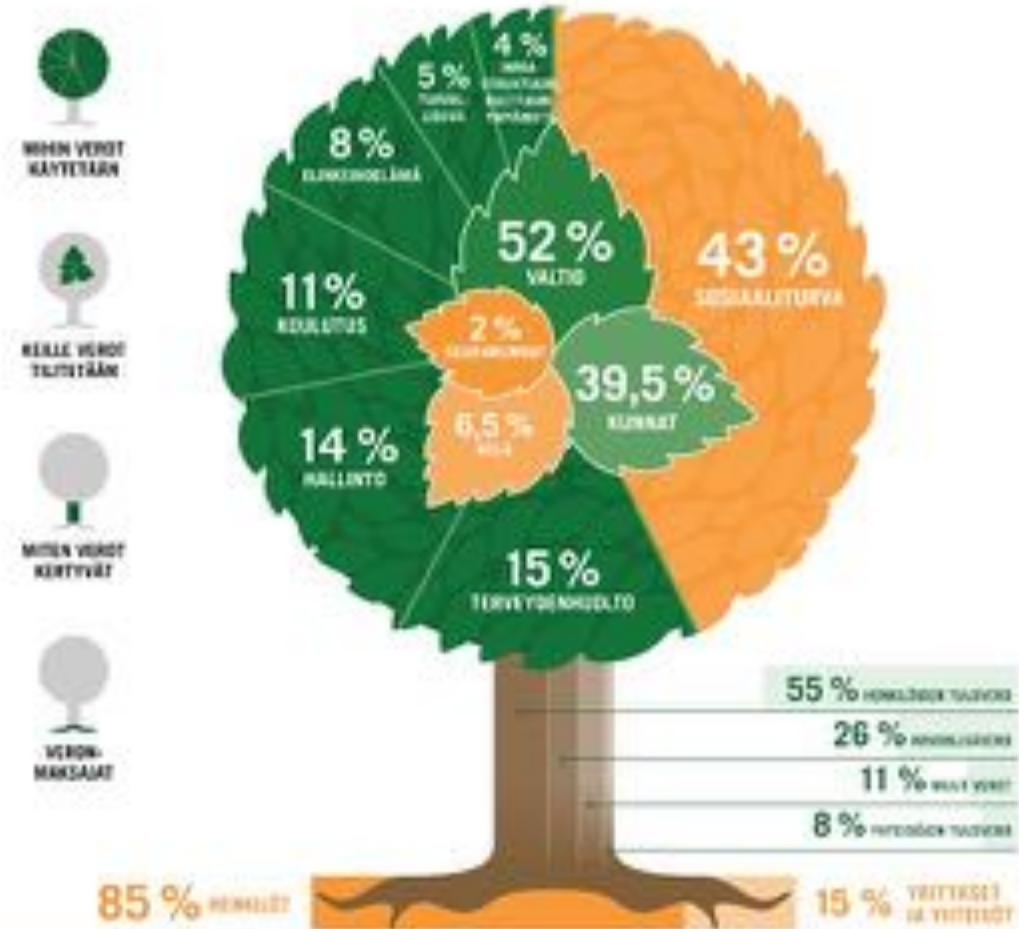

Miten paljon ja miten terveydenhuolto voi käyttää yhteisiä varoja, jos pyritään sosiaaliseen kestävyyteen??

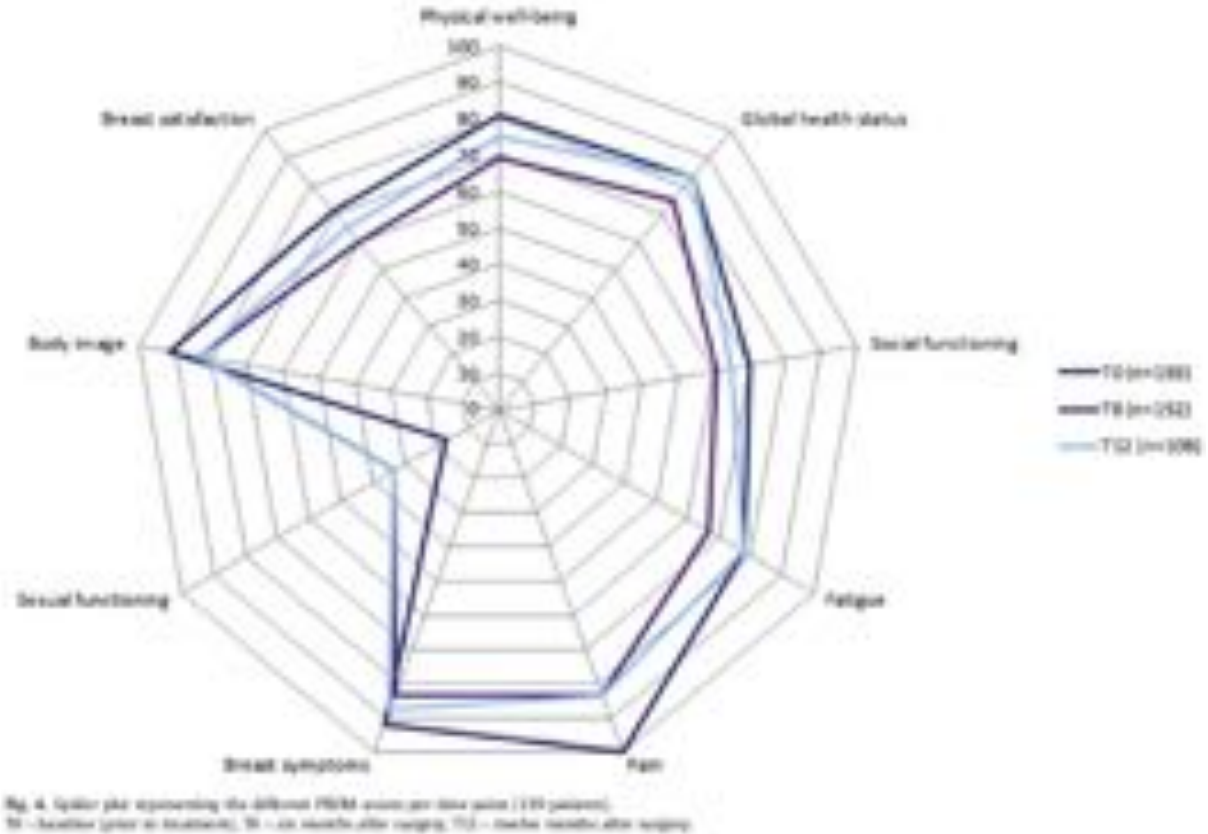
Lähde. Vero.fi

Verojen maksajat, saajat ja käyttökohteet 2015

Taloudellisesti kestäväää on edellyttää terveydenhuolloilta vaikuttavaa toimintaa

- **Vaikuttavuus** on jonkin tapahtuman aikaansaama **muutos ihmisen terveydessä, hyvinvoinnissa, toimintakyvyssä tai elämänlaadussa**
- Kun vaikuttavuutta verrataan tapahtumiin liittyviin kokonaiskustannuksiin, puhutaan kustannusvaikuttavuudesta

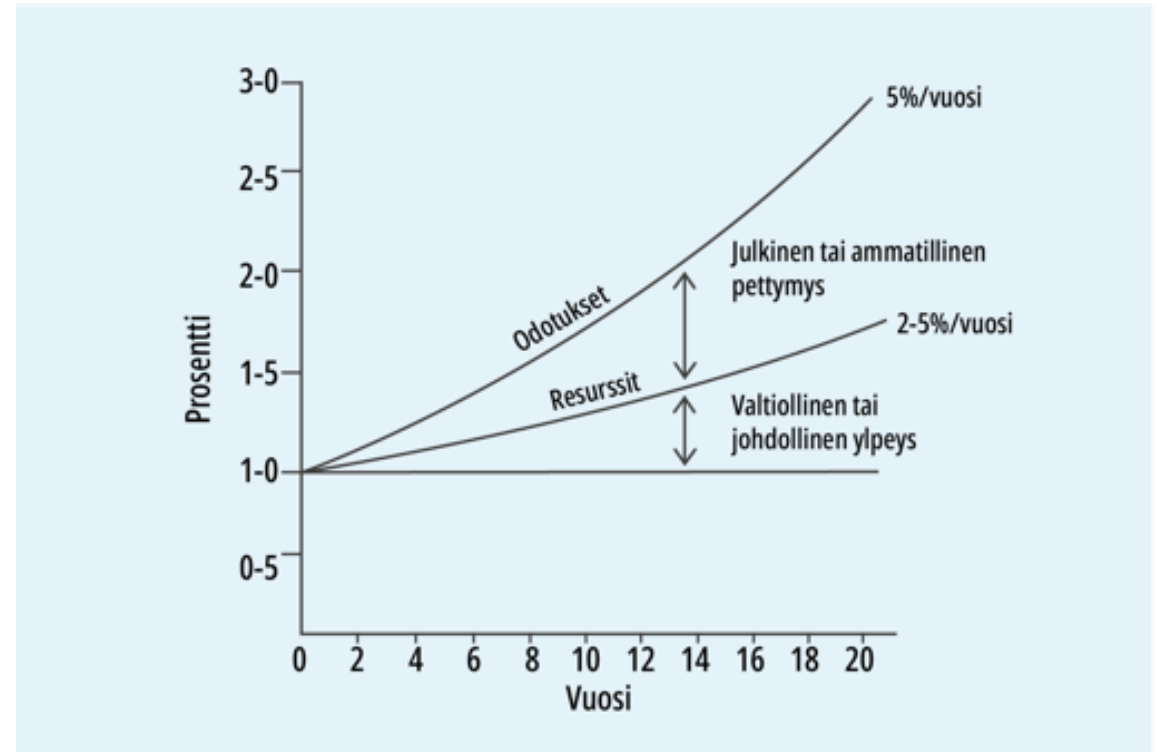

Egdom et al 2019

Dia: Paulus Torkki, HY

Kestävä terveydenhuolto edellyttää ymmärrettävää, osallistavaa ja läpinäkyvää priorisointia

- Priorisointitarpeen juurisyy: Ihmisten odotukset ylittävät aina järjestelmän mahdollisuudet
- Kyseessä ns. viheliäinen ongelma (wicked problem), jota ei voida koskaan ratkaista, mutta sen kanssa voidaan elää paremmin
- Pitää häivyttää aktiivisesti keskusteluista kysymys ”pitääkö priorisoida” ja **siirtyä keskustelemaan ”miten kannattaa priorisoida”**

(Cochrane, 1991
Thwaitesin kurva)

Kestävä terveydenhuolto asettaa ihmisen keskelle palveluissa

- SINULLA ON VAIN YKSI MUSTA SILMÄ, ELI ASIAKAS ON 50-PROSENTTISEN TYYTYVÄINEN.

- vaikuttavuus, *että syntyy jotain hyötyä ihmiselle*
- tehokkuus, ettei tuhjata ja toistella virheitä
- oikea-aikaisuus, ettei odottelu pilaa tulosta
- potilaskeskeisyys, eikä tuotantokeskeisyys
- turvallisuus, *ettei hoito ole tautia pahempi*
- oikeudenmukaisuus: *sovitetaan tarpeeseen ja kykyyn hyötyä palvelusta*

Crossing the Quality Chasm, IOM, Washington D.C., 2001

A close-up, low-angle shot of a person's feet running on a track. The person is wearing dark-colored running shoes with a light-colored, textured sole. The background is blurred, showing a track and some structures, suggesting motion. The lighting is bright, possibly from the sun, creating a warm, golden glow.

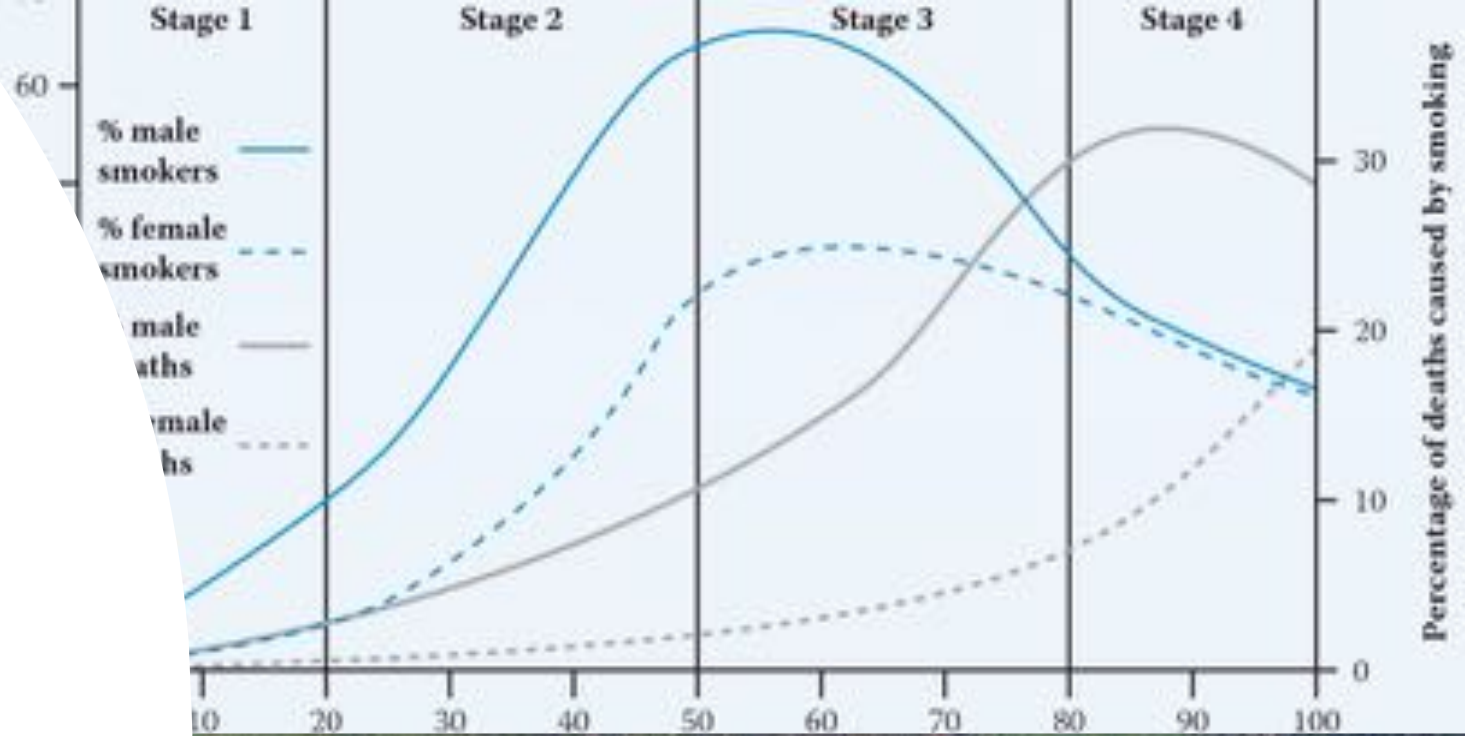
Kestävyyden ja terveyden
edistämisen aikajänne pitkä ja
hoitamisen lyhyt

Terveyden ja kestävyuden edistämisen aikajänteet vuosikymmeniä

Kuinka kauan menee, että kaadetusta sekametsästä, jossa kasvoi myös marjoja, tulee taas entisenlainen metsä?

Puolukka palautuu hakkuita edeltävään tasoon noin 30 vuodessa, kun samassa ajassa mustikan peittävydestä on palautunut vasta kolmannes.

(lähde: suomenluonto.fi)

Missä suhteessa panostaisimme resursseja?

Case Tyypin 2 diabetes ja raskausdiabetes

Suomalaisista ikäryhmässä 45-74v (Finriski 2017)

Automaattiset elämäntapojen valmennuspalvelut tarjotaan kaikille

Noin 22 prosentilla (122 100) on kohonnut riski sairastua tyypin 2 diabetekseen

Noin 12,5 prosentilla (231 800) on tyypin 2 diabetes*

• *Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa – FinTerveys 2017 –tutkimus*
Terveystieteiden tutkimuskeskus, Raportti 4 / 2018

Raskausajan diabetes

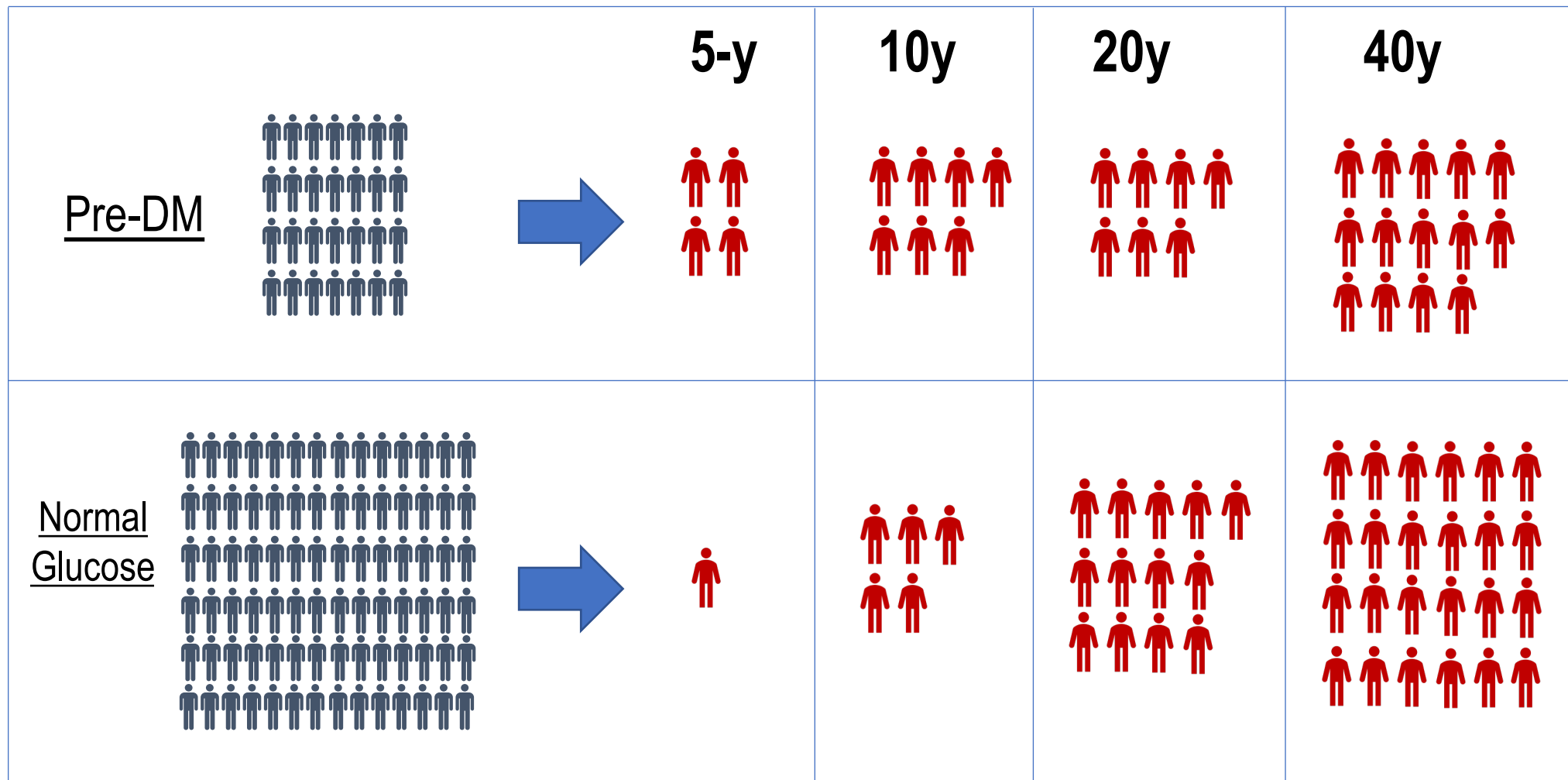
Ylipaino on 36 prosentilla synnyttäjistä (17 000)

Raskausajan diabetes 20 prosentilla (9 400)

• *Raskausdiabetes, Käypä hoito –suositus* <https://www.kaypahoito.fi/hoi50068>

Cases (per 100) Emerging From Baseline Pre-DM and Normal Glucose Population by Time

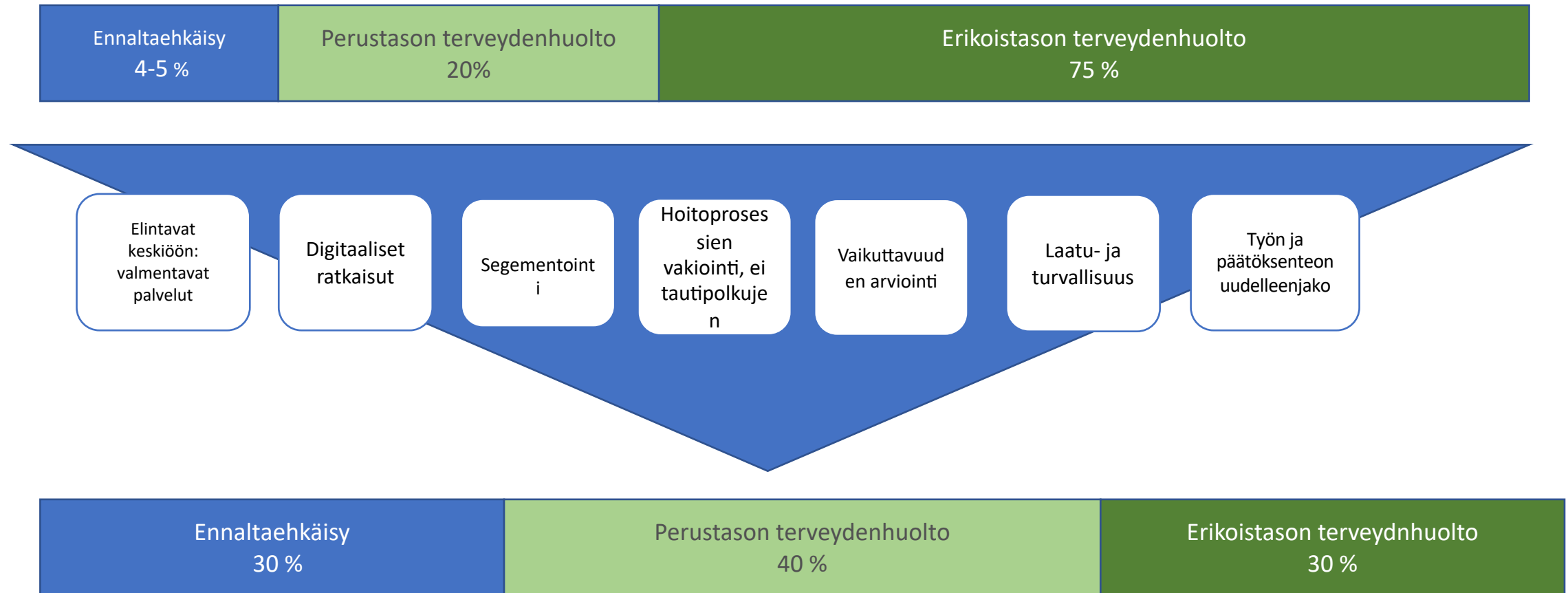

Assumptions: 25% prevalence pre-DM; 4% per year incidence

Slide from Edward Gregg, CDC

Kestävän terveydenhuollon visio? Miten käytämme resurssit tulevaisuudessa?

Yli puolet sairauksista on seurausta elintapavalinnoista. Hyvä asia on, että niihin me voimme vaikuttaa.

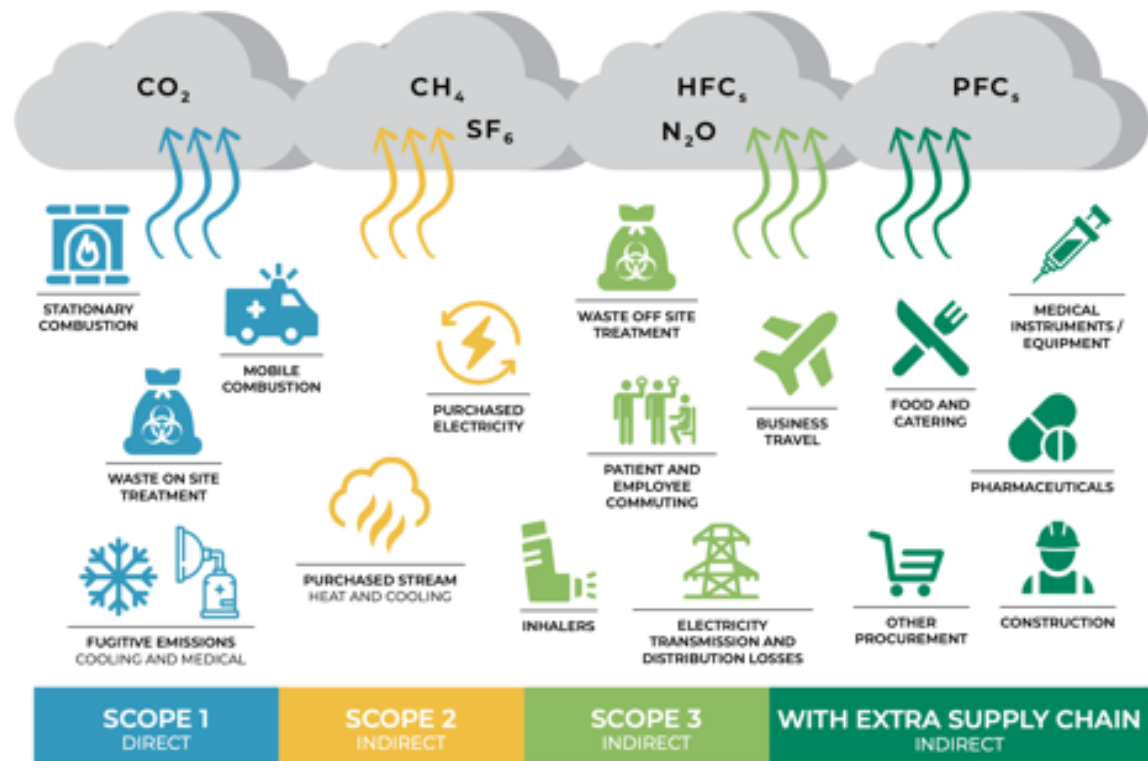
1. Ekologinen kestävyys: Päästönäkökulma

Ekologinen kestävyys on luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien toiminnan varmistamista sekä ihmisten toiminnan sopeuttamista siihen niin, että luonnon kestokyky ei ylitä saastutuksen tai luonnonvarojen liikkakäytön takia.

- Mikä on terveydenhuollon hiilijalanjälki?
- **Miten se voi vaikuttaa omiin päästöihinsä?**
- Miten terveydenhuolto vaikuttaa Suomen hiilijalanjälkeen?
- Terveydenhuollon mahdollisuudet luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa?
- Miten terveydenhuolto vaikuttaa luonnonvarojen liikkakäyttöön?

- Terveydenhuollon päästöt vastaavat länsimaissa noin 5-7 % maan hiilijalanjäljestä.
- Terveydenhuollon päästöistä osa erityisiä (esim. anestesiakaasut, lääkejäte, infektiójäte)
- Terveydenhuolto olisi globaalisti keskisuuri valtio päästöjen näkökulmasta.

Figure 1: Greenhouse Gas Protocol Scopes 1, 2, and 3. (Source: Health Care Without Harm)

Terveydenhuolto ja yhteiskunnan infrastruktuuri

Terveydenhuollon toiminta on riippuvainen yleisen infrastruktuurin toimivuudesta

- Sähkö ja kaukolämpö/kaukokylmä, polttoaineen saatavuus
- Kyberturvallisuus, internet-, puhelinyhteydet
- Vesi-, jäte- ja ruokahuolto
- Julkiset liikenneyhteydet ja kulkureitit: teiden aeraus, myrskyt ja tulvat (esim. puiden raivaus, hulevesien ohjaus), liikennekalusto, yleinen polttoainesaatavuus

Infrastruktuurin turvaaminen edellyttää **terveydenhuollosta suunnitelmallista varautumista** paikallisella, valtiollisella ja kansainvälisellä tasolla

- terveydenhuollon toiminnassa
- ammattilaisten koulutuksessa
- materiaalisessa perustassa (rahalliset resurssit, teknologia, kestävät rakennukset)

Mitä terveydenhuolto voi tehdä
päästöjen vähentämiseksi?

Tiekartta terveydenhuollon globaaliin hiilivapauteen kansainvälisiä malleja tarjolla

Navigointityökaluja on tarjolla
päästövapauden, ilmastonmuutokseen
sopeutumisen ja terveyden tasa-arvon
saavuttamiseksi

Linkki: [The Road Map | Health Care Climate Action,](#)

Hoitoprosessien arvoketjun ja päästöjen yhtäaikainen tarkastelu olisi seuraava vaihe

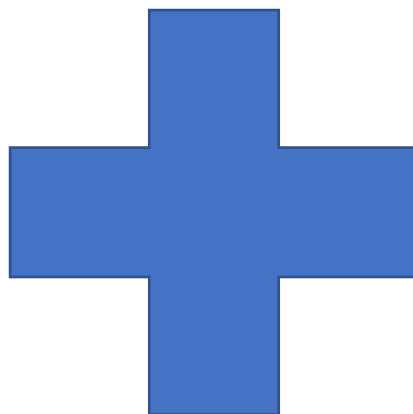
Infrastruktuurin suunnitelmallinen päästövähennystyö hyvässä vauhdissa

Vaikuttavuuden arvioinnissa mitataan hoitoprosessien kykyä tuottaa arvoa (terveyshyöty)

ILMASTOTAVOITTEEMME 2030

1 Hiilineutraali HUS 2030	Tavoittelemme hiilineutraaliutta vuonna 2030 niiden päästöjen osalta, joiden vähentämiseen meillä on suora päätäntävalta tai vaikutusmahdollisuuksia. Näitä ovat oman toiminnan suorat päästöt, ostetun energian päästöt sekä liikkumisesta ja kuljetuksista, energian ja veden käytöstä sekä jätehuollosta aiheutuvat välilliset päästöt.
2 Vähähiiliset hankinnat	Pääosa ilmastopäästöistämme syntyy päivittäisen toimintamme ulkopuolella globaaleissa toimintaketjuissamme. Ohjaamme koko toimintaympäristöä kohti hiilineutraaliutta erityisesti hankintavaatimusten ja markkinavuoropuhelun kautta. Tavoitteenamme on, että vuonna 2030 teemme hankintoja vain tahoilta, jotka ovat sitoutuneet vähähiilisuuden saavuttamiseen.
3 Vähähiilinen sairaala-rakentaminen	Rakentamisessa noudatamme kansallisia vähähiilisen rakentamisen ohjeistuksia. Tavoitteenamme on, että rakentaminen on vähähiilistä vuoteen 2030 mennessä.

HUS⁺

- Kliiniset **hoito**päätökset ohjaavat 70 % kustannusten muodostumisesta hoidossa
- **Hoivan** laatu on olennainen tekijä kokonaiskustannusten muodostumisessa
- Ennaltaehkäisevät toimet tuottavat **pärjäämistä** ja niissä osallistaminen ja voimaannuttaminen on merkittävin tekijä
- Terveiden edistäminen estää, hidastaa, myöhäistää ja tehostaa myös hoitoa- lisää **väestöterveyttä**, toimintakykyä ja pärjäämistä ja vaikuttavuus on, kun jotain EI tapahdu (ainakaan pahimmalla mahdollisella ennusteella)

Miksi näin??

Terveydenhuollon prosessien teho, tehokkuus, vaikutus ja vaikuttavuus ovat riippuvaisia monesta tekijästä:

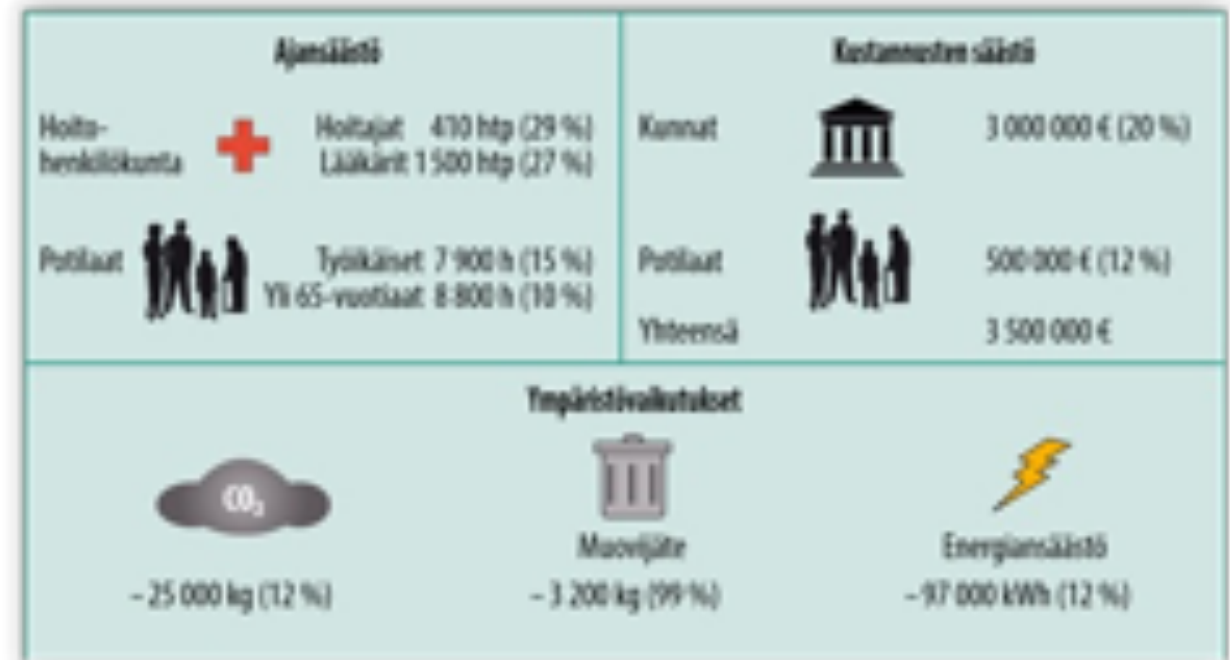
- Kontekstiriippuvuus
- Terveysongelman luontainen kulku
- Ihmiskokoonpanon heterogeisuus
- Sairausten ilmaantuvuus ja sen taustatekijät
- Hoidon saatavuus
- Hoidon osaamisintensivisyys, työvoimaintensivisyys
- Hoidon tutkittu teho vrs. Reaalimaailman teho
- Sairausten tuottamat haitat potilaalle, läheisille
JA NIIN EDELLEEN

Esimerkkinä digitalisten hoitojen

hiilijalanjälkivaikutus (Purohit A, Smith J, Hibble A. Does telemedicine reduce the carbon footprint of healthcare? A systematic review. Future Healthc J. 2021 Mar;8(1):e85-e91.)

- Hiilijalanjäljen säästö on 0,70-372 kg CO₂e konsultaatiota kohden, mutta nämä arvot ovat kuitenkin erittäin kontekstikohtaisia.
- **Itse telelääketieteen järjestelmien käytöstä syntyneet hiilidioksidipäästöt todettiin erittäin alhaisiksi verrattuna matkustusvähenneistä säästyneisiin päästöihin.**

MUTTA kontekstiin sidottuna, hoitopolkuna, ammattilaisten toteuttamana, mielellään potilaiden kanssa

Sähköisen palvelun taloudellisia, yhteiskunnallisia ja ympäristövaikutuksia (Tapanainen H, Merivuori T. Kohti parempaa astman hoitoa - perusterveydenhuolto merkittävässä roolissa. DUODECIM, 2019;135(18):1745-52)

Käytännön arjen työn kehittäminen

- Terveyden- ja sairaanhoitajan päivittäinen työ ja terveyden edistäminen voi tukea kestävyden edistämistä
 - Kuinka esitellä kestävä kehityksen sisältöä perheille?
 - Miten säilyttää arjen huomioiminen?
 - Kiinnitä huomiota erilaisiin ympäristötunteisiin?
 - Mitkä ovat kestävien ja terveellisten valintojen rajapinnat?
- Perheet tarvitsevat tietoa, tukea ja välineitä kestäviin valintoihin
- Konkreettinen tarve: Sisällytä kestävä kehityksen sisältö jo olemassa oleviin prosesseihin, suosituksiin, ohjeisiin ja välineisiin

LÄÄKÄRIN SOSIAALINEN VASTUU
LÄKARES SOCIALA ANSVAR

KOKEILUN
PAIKKA.FI

PÄIJÄT-HÄMEEN
hyvinvointiyhtymä

KUDELMA

yle

Uutiset

Areena

Urheilu

Valikko

Lahtelaisessa neuvolassa rohkaistaan perheitä vahvistamaan luontosuhdettaan – voisiko lapsen harrastus ollakin metsässä olemista

Ympäristöministeriön rahoittaman kokeellun tavoitteena on lisätä sekä ihmisten että ympäristön hyvinvointia.

Hyvinvointi

5.11.2020

nsallistunut kestävyysasioita käsitteleviin koulutuksiin ja
hdä paljon kestävämmän tulevaisuuden eteen. Video:

Kestävän neuvolan kämmen

- Ruokavalio - imetys, kasvispainotteisuus, lihansyönti
- Aktiivinen kulkeminen ja liikkuminen
- Yhteydet luontoon ja luontoyhteyden tunne
- Kulutus - energia, elämäntapa, kulutustarvikkeet (vaipat), puhdistusaineet jne.
- Mindfulness - lepo ja mielekäs elämä
- Vuorovaikutus - sormien välillä, viestintä perheiden ja ammattilaisten kanssa

LÄÄKÄRIN SOSIAALINEN VASTUU
LÄKARES SOCIALA ANSVAR

KOKEILUN
PAIKKA.FI

PÄIJÄT-HÄMEEN
hyvinvointiyhtymä

KUDELMA

2. Kulttuurinen kestävyys: Terveysthuollon ihmiskäsitys ja luontokäsitys

Kulttuurinen tarkoittaa kulttuuriin liittyvien asioiden, kuten kielten, perinteiden ja tapojen, säilyttämistä sekä toisaalta kulttuuristen käytänteiden ylläpitäminen, toisaalta niiden muuttaminen ja kehittäminen.

- Yhteiskunnan käsitys itsestään ja tehtävistään?
- Yhteisöjen monimuotoisuus?
- Yksilön ja yhteisön välinen jännite?
- Luonnon itseisarvo ja luonnon välinearvo – ristiriita vai mahdollisuus?
- **Terveysthuollon ihmiskäsitys ja terveystkäsitys vaikuttaa sen kestävyteen**

Kulttuuri heijastuu päätöksissä: arvot, arvostukset, asenteet

- Se, miten näemme ihmisen arvon ja terveyden merkityksen heijastuu käsityksemme luonnosta ja sen arvosta
- Terveystieteiden kriisi heijastaa mielestäni yksilöllisen terveyspolitiikkaa: terveyden välinearvo korostuu terveyden itseisarvon kustannuksella
- Tutkimalla sairautta olemme osoittaneet, että juuri terveyttä kannattaa tutkia, MUTTA edelleen tutkimme mieluummin mitattavia seurauksia kuin kompleksisia vaikuttamisen tekijöitä?

Miten arvotamme terveyden ja luontoa?

Terveys on yksilöllisesti koettu kokonaisuus.

Terveyden itseisarvo

Ihminen on osa luontoa, luonto on olemassa.

Luonnon itseisarvo

Miten paljon työkyky kasvaa intervention myötä?
Kvantifioiminen

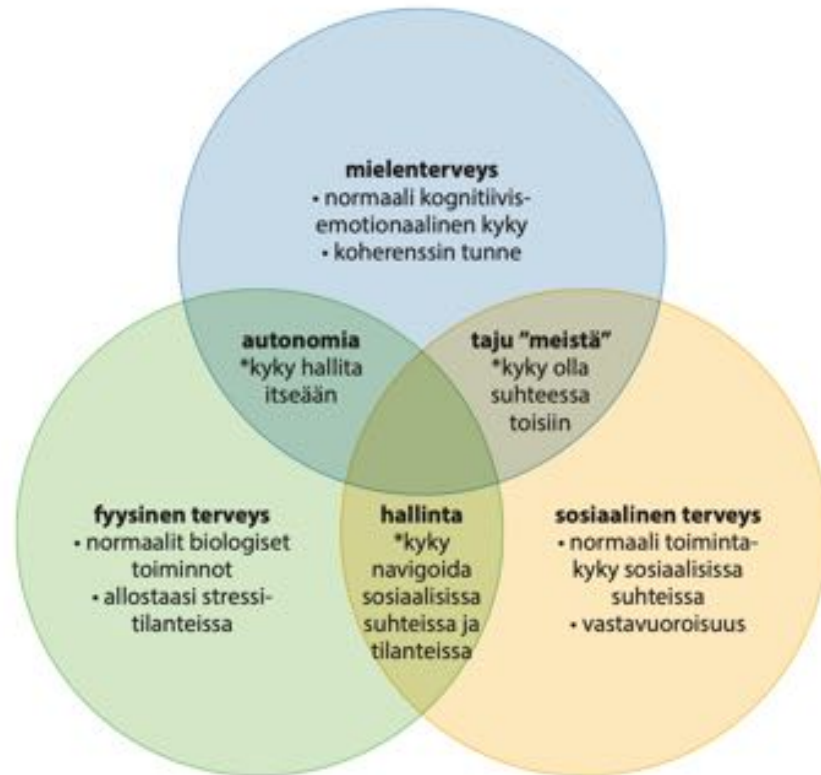
Terveyden välinearvo

Miten paljon tarvitaan altistusta metsäluonnolle?
Kvantifioiminen

Luonnon välinearvo

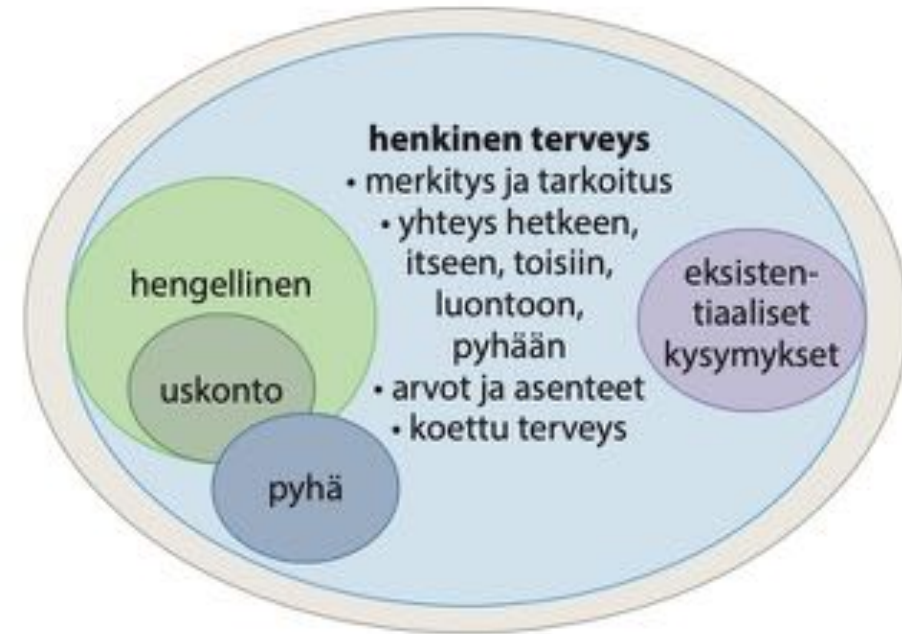
Mitä on terveys?

Moniulotteinen määrittely kestäväen terveydenhuollon edellytyksenä

Kuva 6.1. Ulottuvuudet leikkaava malli terveydestä.

kehollinen, situationaalinen, tajunnallinen ihminen

Kuva 8.1. Spirituaalisen eli henkisen terveyden ulottuvuudet ihmisen kokonaisvaltaisessa olemassaolossa.

Lääkärin työn kolme osa-alueetta- kolme toimintalogiikkaa, joihin kaikkiin vaikuttettava

- The Science of Medicine, Lääketiede
 - **Positivistisen tieteellisen toiminnan periaatteet:** koeasetelmien myötä syntyvä tutkimus, josta näyttöön perustuvan menetelmän kautta valittuja hoitoja, hoidon paras teho ratkaisevaa suhteessa haittoihin.
 - **Ekonominen kestävyys, osin ekologinen kestävyys**
- The Art of Medicine, Lääkintätaito
 - **Humanistisen tieteen periaatteet:** ihmisarvon jakamattomuus, dialogisuus, yksilöllisyys
 - **Kulttuurisen ja sosiaalisen sekä ekologisen kestävyuden perustelut**
- The Process of Medicine, Hoitosysteemi
 - **Yhteiskunnallisen toiminnan periaatteet:** yhdenvertaisuus, oikeudenmukaisuus, vaikuttavuus, terveyshyöty
 - **Ekonomisen ja sosiaalisen kestävyuden perustelut täällä**

Mitä seuraavaksi?

Suomen terveydenhuollon kestävyysoimien toteuttaminen

Green Plan for sustainable
and zero emission
healthcare

Yllä olevat ikonit on suomennettu Suomen YK-liiton, ulkoministeriön ja YK:n alueellisen tiedotuskeskuksen yhteistyönä.

Terveydenhuollon ekologinen jälleenrakentaminen

HAASTEET

- Olemmeko tavoitteissamme terveys- vai sairauslähtöisiä?
- Tuoko teknologia konkreettista lisäarvoa arkeen ja ammattilaisten työssä?
- Kokonaisia polkuja ihmisen näkökulmasta yhdistävän järjestelmän laajuisen tutkimuksen puute
- Vaikuttavuustiedon fragmentaarisuus
- Priorisoinnin vaikeus
- Aikajänteen lyhytnäköisyys
- Medikalisaatio ja terveyskuluttaminen

MAHDOLLISUUDET

- Kestävyys tuo neutraalin ja uuden näkökulman tarkastella terveydenhuoltoa suhteessa yhteiskuntaan ja planeettaan kokonaisuutena
- Terveydenhuollon kestävyttä lisää se, että se toimii tavoitteittaan kohti
- Ihmiskeskeinen lähestymistapa, ihminen on osa luontoa
- Terveyden edistäminen tarjoaa yhteisen rakenteen - ei pyörää keksitä uudelleen

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

1. Terveys- ja sosiaalihuolto joutuu osaltaan vastaamaan väestön sosiaalisen tilanteen ja terveydentilan muutoksiin. Edellytyksenä suunnitelmalliselle toiminnalle on riittävä tietopohja. Ajantasaista seuranta väestön terveydestä ja sosiaalisesta tilanteesta koko maan tasolla ja alueellisesti tulee kehittää ja varata siihen resursseja.

2. Sosiaali- ja terveydenhuollon resilienssiä (muutosjoustavuutta) tulee kasvattaa vastaamaan mahdollisiin toimintaympäristön muutoksiin tai äkillisiin shokkeihin; heijastevaikutusten vuoksi osa niistä saattaa toteutua suhteellisen nopeasti. Ennakoinnin avulla on hyvä tunnistaa mahdollisia uhkakuvia sekä tunnistaa haavoittuvat ryhmät.

3. Erityisesti terveydenhuolto on riippuvainen yleisen infrastruktuurin toimivuudesta, esim. liikkumisväylistä ja kuljetusvälineistä, sähköstä ja digitaalisesta infrastruktuurista. Terveys- ja terveydenhuollon teknologia (ml. lääkkeet) on tällä hetkellä ulkomaisen tuonnin varassa. Terveys- ja terveydenhuollon toimijoiden tulee aktiivisesti työskennellä muiden hallinnonalojen kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan varmistamiseksi erilaisissa olosuhteissa.

4. Terveys- ja terveydenhuollon sopeutumistoimien hyötyjen ja kustannusten arviointi ja siihen liittyvät tietotarpeet.

Ilmastonmuutos sosiaali- ja terveyssektorilla

Sosiaali- ja terveysministeriön
ilmastonmuutokseen sopeutumisen
suunnitelma (2021–2031)

Mitä käytännön keinoja seuraavaksi? Sosiaali- ja terveyden ja ympäristövastuun normi- ja resurssiohjaus sekä informaatio-ohjaus

Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus

- Sosiaali- ja terveyssektorin aiheuttamien ympäristövaikutusten **tunnistaminen ja seuranta** sekä kansallisten **tavoitteiden asettaminen** osana ilmastopolitiikkaa ja **seuranta** niiden etenemistä
- Arvoketjun ja päästöjen välisen **yhteyden** laskeminen (Healthcare life-cycle-assessment) ja uudet toimintamallit: muutoksen seuraaminen

Hyvinvointialueiden toimintaa ohjaava ja kannustava rahoitus:

- Ilmastonsuojelun ja varautumisen toimenpiteet ja tulokset
- Terveiden elintapojen edistäminen ja sairauksien ennaltaehkäisy mukaan rahoitusperusteihin (HYTE-kerroin), kannusteet
- Vaikuttavuusperusteinen terveydenhuolto

Ilmastolääkärit

LÄÄKÄRIN SOSIAALINEN VASTUU
LÄKARES SOCIALA ANSVAR

Kestävyyuskriisi on terveyskriisi

Luontokato ja ilmastokriisi luovat kestävyyskriisin. Ihminen on osa luontoa. Siksi kestävyyskriisi on terveyskriisi. Terveiden kriiseistä seuraa **terveydenhuollon kriisejä.**

Terveiden ammattilaiset toimimme terveystiedon tulkkeina ja terveyden puolesta puhujina yhteiskunnassa.

Terveidenhuoltoa tarvitaan kestävyystyössä. Terveiden edistäminen on kestävyiden edistämistä.

Kristiina Patja
Pilvikki Absetz
Päivi Rautava (toim.)

Terveyden edistäminen

DUODECIM

Yleisesti jaamme periaatteen, että meillä on moraalinen velvollisuus tehdä maailmasta parempi paikka, edistää vapautta, hyvinvointia ja oikeudenmukaisuutta.

Sekä kestävyden että globaalien oikeudenmukaisuuden kysymykset ovat siis moraalisen vastuunamme sen takia, että olemme ihmisiä.

Tähän ei tarvita erikseen terveyden edistämisen synergiaa tai ammattiosaamista, vaikka molemmista on varmasti myös näissä kysymyksissä hyötyä.

Lääkäri Aleksi Pajunen, kirjassa Terveyden Edistäminen